

ZBIOROWE PRAWO ZATRUDNIENIA

redakcja naukowa Jakub Stelina, Jakub Szmit

MONOGRAFIE

ZBIOROWE PRAWO ZATRUDNIENIA

redakcja naukowa Jakub Stelina, Jakub Szmit

MONOGRAFIE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 20 kwietnia 2018 r.

Recenzent

Dr hab., prof. UG Monika Tomaszewska

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Paulina Staniszevska

Opracowanie redakcyjne

Anna Krzesz

Łamanie

Wolters Kluwer Polska

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2018

ISBN 978-83-8124-652-1

ISSN 1897-4392

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
Słowo wstępne.....	11
<i>Jakub Stelina</i> Zbiorowe prawo zatrudnienia – podstawowe założenia teoretyczne	13
<i>Walerian Sanetra</i> O prawie do rokowań i prawie do dialogu partnerów społecznych	33
<i>Ludwik Florek</i> Zakres podmiotowy wolności związkowej	55
<i>Michał Skąpski</i> Inkluzywny charakter i budowanie kapitału społecznego jako założenia systemu reprezentacji pracowniczej w projekcie kodeksu zbiorowego prawa pracy.....	71
<i>Paweł Nowik</i> Kilka uwag na temat pojęcia „zbiorowe prawo zatrudnienia”	85

Piotr Grzebyk

Granice podmiotowe wolności koalicji – kolejna próba zdefiniowania w prawie „osoby wykonującej pracę zarobkową”. Uwagi na marginesie projektu nowelizacji ustawy o związkach zawodowych z września 2017 r.	105
--	------------

Tomasz Duraj

Prawo koalicji osób pracujących na własny rachunek	127
---	------------

Katarzyna Sakowska, Bogusław Cudowski

Strony normatywnych porozumień zbiorowych	151
--	------------

Monika Latos-Miłkowska

Reprezentowanie praw i interesów osób świadczących pracę na innej podstawie niż stosunek pracy w sporze zbiorowym....	173
--	------------

Jakub Szmit

Delegat związkowy – propozycja regulacji	187
---	------------

Wioletta Witoszko

Prawa związkowe funkcjonariuszy służb mundurowych	201
--	------------

Krzysztof Hus

Finansowanie działalności związków zawodowych i pozazwiązkowych przedstawicielstw pracowników w Polsce	219
---	------------

Alina Wypych-Żywicka

Formy współdziałania zakładowej organizacji związkowej z pracodawcą w art. 10 u.s.z.r.	237
--	------------

Michał Brodecki

Porozumienie i regulamin w przedmiocie zwolnień grupowych – wybrane problemy interpretacyjne	251
---	------------

Iwona Sierocka

Rokowania zbiorowe w celu zawarcia międzyzakładowej umowy emerytalnej	269
--	------------

Dagmara Skupień

Pojęcie pracownika na gruncie dyrektywy o europejskich radach zakładowych	283
--	------------

Justyna Świątek-Rudoman

Reprezentacja a pełnomocnictwo procesowe udzielane przez pracownika lub ubezpieczonego przedstawicielowi związku zawodowego w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych.....	305
--	------------

Michał Szywniewski

Powszechnie stosowane umowy zbiorowe jako źródło warunków zatrudnienia pracowników delegowanych – uczciwa konkurencja versus pewność prawa	317
---	------------

Jakub Stelina, Jakub Szmit, Marcin Zieleniecki

Osoby pozostające w zatrudnieniu niepracowniczym w projektach kodeksu zbiorowego prawa pracy	333
---	------------

Literatura.....	381
------------------------	------------

Orzecznictwo	397
---------------------------	------------

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

Konstytucja RP	- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
k.c.	- ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2017 r. poz. 459 ze zm.)
k.p.	- ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2018 r. poz. 108 ze zm.)
u.r.s.z.	- ustawa z 23.05.1991 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych (Dz.U. z 2018 r. poz. 399)
u.s.z.r., ustawa o zwolnieniach grupowych	- ustawa z 13.03.2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (Dz.U. z 2016 r. poz. 1474 ze zm.)
u.z.z., ustawa związkowa	- ustawa z 23.05.1991 r. o związkach zawodowych (Dz.U. z 2015 r. poz. 1881)
EKPC	- Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.)
konwencja MOP nr 87	- Konwencja (nr 87) dotycząca wolności związkowej i ochrony praw związkowych, przyjęta w San Francisco 9.07.1948 r. (Dz.U. z 1958 r. Nr 29, poz. 125)
konwencja MOP nr 98	- Konwencja (nr 98) dotycząca stosowania zasad prawa organizowania się i rokowań zbiorowych, przyjęta w Genewie 1.07.1949 r. (Dz.U. z 1958 r. Nr 29, poz. 126)
TFUE	- Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 47)

Czasopisma i publikatory

MPP	-	Monitor Prawa Pracy
OTK-A	-	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór A
PiZS	-	Prawo i Zabezpieczenie Społeczne

Inne

ETPC	-	Europejski Trybunał Praw Człowieka
MOP	-	Międzynarodowa Organizacja Pracy
SN	-	Sąd Najwyższy
TK	-	Trybunał Konstytucyjny
TS	-	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

SŁOWO WSTĘPNE

W połowie marca 2018 r. Komisja Kodyfikacyjna Prawa Pracy przedłożyła dwa projekty ustaw – Kodeksu pracy oraz Kodeksu zbiorowego prawa pracy. W obu projektach zawarto nowe rozwiązania dotyczące m.in. uprawnień indywidualnych i zbiorowych osób pozostających w tzw. zatrudnieniu niepracowniczym. Jest to reakcja na upowszechnienie i umasowienie innych niż stosunek pracy i umowa o pracę form prawnych związanych ze świadczeniem pracy (w szerokim tego słowa znaczeniu). Chodzi tu nie tylko o funkcjonariuszy służb zmilitaryzowanych, ale przede wszystkim o osoby wykonujące odpłatnie różnorodne czynności (usługi) na rzecz tego samego podmiotu na podstawie umów cywilnoprawnych (zlecenia, świadczenia usług etc.), niekiedy także w ramach prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej. Z mocy wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 2.06.2015 r. osoby takie uzyskały prawo tworzenia i przystępowania do związków zawodowych, wchodząc tym samym w orbitę zbiorowego prawa pracy. No właśnie – czy prawa pracy, czy też może prawa zatrudnienia? A jeśli prawa zatrudnienia, to czy nowej – kształtującej się na naszych oczach – gałęzi prawa, czy też może jedynie pewnej koncepcji teoretycznej?

Bez względu jednak na doktrynalne zapatrywania na te kwestie rozszerzenie instytucji zbiorowego prawa pracy na osoby pozostające w innych stosunkach prawnych niż stosunek pracy jest faktem. Proces ten stawia jednak szereg wyzwań zarówno przed doktryną, jak i ustawodawcą. Należy bowiem rozstrzygnąć kilka ważnych problemów, wynikających przede wszystkim z niedookreśloności samego pojęcia „zatrudnienia niepracowniczego” (zwłaszcza „cywilnoprawnego”). Które z umów cywilnoprawnych należy kwalifikować jako umowy o zatrudnienie, które

– i w jakim zakresie – z instytucji zbiorowego prawa pracy powinny znaleźć zastosowanie wobec „niepracowników”, a zwłaszcza jak włączyć te osoby w krwioobieg prawa pracy, a więc tego działu prawa, które jest zorientowane na zatrudnienie podporządkowane? Wyrażane są też pewne obawy, czy prawo zatrudnienia nie jest zagrożeniem dla dotychczasowego paradygmatu relacji pomiędzy pracownikami a pracodawcami i czy w efekcie nie doprowadzi ono do obniżenia standardu ochrony osób pracujących. Na te i wiele innych pytań starali się odpowiedzieć autorzy zamieszczonych w niniejszej książce artykułów.

Opracowania obejmują bardzo szeroki zakres tematyki. Ze względu na założenia towarzyszące idei niniejszej książki istotną część zajmują te, które skupiają się na teoretycznych podstawach zbiorowego prawa zatrudnienia (J. Stelina, M. Skąpski, P. Nowik). Uwzględniając przełomowy charakter wyroku Trybunału Konstytucyjnego, szczególna uwaga została zwrócona na problematykę podmiotowego zakresu wolności związkowej (L. Florek, T. Duraj, D. Skupień, P. Grzebyk), a także zadań ruchu związkowego (W. Sanetra) oraz możliwych rozwiązań co do sposobu reprezentacji zbiorowej osób zatrudnionych (M. Latos-Miłkowska, J. Szmit). Warto także zwrócić uwagę na opracowanie poświęcone przekrojowemu przedstawieniu pozycji osób pozostających w zatrudnieniu niepracowniczym w projektach kodeksu zbiorowego prawa pracy, w tym w projekcie z 2018 r. (J. Stelina, M. Zieleniecki, J. Szmit).

Warto także podkreślić, że w książce poruszona została problematyka o dużej doniosłości praktycznej, dotycząca zagadnień, które związane są z aktualnym stanem prawnym materii dotyczącej zbiorowej reprezentacji interesów osób zarobkujących (B. Cudowski, K. Sakowska, A. Wypych-Żywicka, I. Sierocka, J. Świątek-Rudoman, W. Witoszko, K. Hus, M. Brodecki, M. Szypniewski). Rozważania prowadzone w tych opracowaniach obejmują niezwykle szeroki przekrój tematyki, dzięki czemu całość publikacji nabiera charakteru bardzo uniwersalnego studium aktualnego stanu dorobku doktryny.

Jakub Stelina

ZBIOROWE PRAWO ZATRUDNIENIA – PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA TEORETYCZNE

1. Prawo pracy a prawo zatrudnienia

1. W ostatnim czasie dużo mówi się i pisze o prawie zatrudnienia. Wiązać to należy przede wszystkim z upowszechnieniem w obrocie prawnym pozapracowniczych, a więc wykonywanych na innej podstawie niż stosunek pracy, rodzajów zatrudnienia. Wśród nich w doktrynie wyróżnia się przede wszystkim zatrudnienie cywilnoprawne i administracyjnoprawne, a także szereg innych rodzajów zatrudnienia, mających mniejsze znaczenie w obrocie prawnym (np. zatrudnienie ustrojowoprawne czy penalne)¹. Zatrudnienie cywilnoprawne wykonywane jest w ramach stosunków prawnych nawiązywanych na podstawie umów chałupniczych oraz niektórych umów zlecenia, o świadczenie usług, o dzieło i innych podobnych. Z kolei jeśli chodzi o zatrudnienie administracyjnoprawne, to obecnie jest ono realizowane m.in. w odniesieniu do takich grup, jak np. doktoranci², a przede wszystkim w ramach stosunków służbowych (w tzw. służbach zmilitaryzowanych, zwanych niekiedy niezbyt precy-

---

¹ Zob. np. W. Sanetra, *Uwagi w kwestii zakresu podmiotowego kodeksu pracy* [w:] *Prawo pracy a wyzwania XXI wieku. Księga Jubileuszowa Profesora Tadeusza Zielińskiego*, Warszawa 2002, s. 315; *System Prawa Pracy*, t. 7, *Zatrudnienie niepracownicze*, red. K.W. Baran, Warszawa 2015.

² Z. Góral, *Naukowoprawne zatrudnienie niepracownicze* [w:] *System Prawa Pracy*, t. 7, s. 366 i n.

zyjnie „mundurowymi”³). Ograniczając pole rozważań do trzech najważniejszych reżimów prawnych „obsługujących” zatrudnienie, a więc do prawa pracy, prawa cywilnego i prawa administracyjnego (służbowego), można wszystkie je zamknąć w formule „usługi-praca-służba” jako opisującej modelowe ujęcie przedmiotu stosunków zatrudnienia cywilnoprawnego (zwanego też usługodawczym)⁴, pracowniczego (w ramach stosunku pracy) i służbowego (w ramach stosunku służbowego).

Dwa ostatnie stosunki prawne, a więc stosunki pracy i stosunki służbowe, to konstrukcje prawne związane wyłącznie z zatrudnieniem, gdyż ich przedmiotem są – odpowiednio – praca i służba, a więc te zachowania człowieka, które bez wątplenia wypełniają treść pojęcia zatrudnienia. Inaczej rzecz przedstawia się ze stosunkami cywilnoprawnymi, które obejmują bogatą gamę różnorodnych zachowań. Stosunki te odpowiadają pewnemu paradygmatowi określonej relacji prawnej służącej potrzebom związanym z obrotem cywilnoprawnym, a więc wymianą dóbr i usług. Określanie części z nich mianem stosunków zatrudnienia wiąże się ze specyficznym przedmiotem zobowiązania polegającym na świadczeniu pewnego rodzaju ciągu usług, które można określić jako praca w szerokim (a nie normatywnym na gruncie kodeksu pracy) tego słowa znaczeniu. Cechą charakterystyczną tych stosunków jest to, że powstają one na podstawie określonych umów, przy czym tylko w części przypadków można je zakwalifikować jako zatrudnienie. Nie każda bowiem umowa zlecenia, o świadczenie usług czy o dzieło zasługuje na miano umowy o zatrudnienie. O zatrudnieniu na podstawie tych umów możemy zatem mówić tylko wtedy, kiedy spełniają one pewne dodatkowe kryteria. Kryteria te nie zmieniają jednak charakteru tych umów i powstających na ich podstawie relacji – w dalszym ciągu są to umowy cywilnoprawne, a stosunki prawne, które one rodzą, są stosunkami cywilnoprawnymi. Można nawet stwierdzić, że usługi jako przejaw zatrudnienia to tylko niewielka część zachowań składających się na przedmiot stosunków cywilnoprawnych w ogólności. Inaczej jest

---

³ *System Prawa Administracyjnego*, red. R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel, t. 11, *Stosunek służbowy*, red. T. Kuczyński, E. Mazurczak-Jasińska, J. Stelina, Warszawa 2011.

⁴ Ostatnio takiego określenia używa np. W. Sanetra, *Prawo pracy czy prawo zatrudnienia – gra słów czy realny problem*, komentarz na okładce PiZS 2017/7.

oczywiście ze stosunkami pracy i stosunkami służbowymi, które – jak wcześniej wspomniano – są w całości zorientowane na zatrudnienie. Zresztą problemem może być w ogóle to, czy świadczenie usług mieści się w kategorii zatrudnienia, ale jest to już w istocie kwestia przyjmowanej konwencji. W doktrynie z reguły wyróżnia się kategorię zatrudnienia cywilnoprawnego, a więc uznaje się tym samym zasadność takiej kwalifikacji niektórych stosunków cywilnoprawnych.

2. Wskazane wyżej różnice pomiędzy stosunkami pracy i stosunkami służbowymi a stosunkami zatrudnienia cywilnoprawnego przekładają się w oczywisty sposób na ich reżimy prawne. Jak wiadomo, stosunki pracy są regulowane przez prawo pracy, które jest odrębną gałęzią prawa. Zgodnie z utrwalonymi poglądami doktryny przedmiotem prawa pracy są stosunki pracy (dobrowolnie podporządkowanej) i inne stosunki prawne z nimi związane. Stosunki służbowe są natomiast regulowane przez pragmatyki służbowe, które są co prawda zaliczane do prawa administracyjnego, jednak tworzą w ramach tej gałęzi prawa wyodrębniony podsystem normatywny (prawo służbowe). Jeśli zastanowimy się nad relacją obu wymienionych części systemu prawa do koncepcji prawa zatrudnienia, to wydaje się, że wchodzi one w całości w jego skład. Jeśli więc zgodzimy się na próbę wydzielenia prawa zatrudnienia obejmującego wszystkie bądź najważniejsze reżimy prawne związane z wykonywaniem pracy *sensu largo*, to nie powinno budzić poważniejszych (lub jakichkolwiek) zastrzeżeń obejmowanie jego zakresem właśnie prawa pracy i prawa służbowego. Więcej problemów stwarza umiejscowienie zatrudnienia cywilnoprawnego, gdyż jego specyfika wyklucza wchłonięcie prawa cywilnego przez prawo zatrudnienia. W grę wchodziłoby tu raczej obejmowanie przez ten nowy system jedynie pewnych regulacji szczególnych, których zadaniem jest ochrona typu socjalnego osób pozostających w stosunkach zatrudnienia cywilnoprawnego. Regulacje te nie wchodzi jednak w skład prawa cywilnego, lecz je uzupełniają (dotyczy to np. unormowania uprawnień związanych z rodzicielstwem, minimalnego wynagrodzenia czy bezpieczeństwa i higieny pracy).

3. Dla koncepcji prawa zatrudnienia kluczowe znaczenie ma określenie jego istoty i stosowanych w jego ramach mechanizmów ochronnych. Skoro obecnie mamy trzy osobne reżimy prawne zatrudnienia doty-

Jakub Stelina – profesor doktor habilitowany nauk prawnych; dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego; autor licznych publikacji z zakresu prawa pracy, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki zbiorowego prawa pracy; Przewodniczący Zespołu do spraw opracowania projektu ustawy – Kodeks zbiorowego prawa pracy Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy w latach 2016–2018.

Jakub Szmit – doktor nauk prawnych, adiunkt w Katedrze Prawa Pracy Uniwersytetu Gdańskiego; specjalizuje się w zagadnieniach z zakresu zbiorowego prawa pracy, w szczególności związków zawodowych oraz szeroko pojętego prawa urzędniczego; autor i współautor kilkudziesięciu opracowań naukowych; członek Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy w latach 2016–2018.

Publikacja stanowi zbiór opracowań dotyczących praktycznych aspektów funkcjonowania zbiorowego prawa zatrudnienia. Rozważania zawarte w książce ukazują najbardziej aktualne stanowisko doktryny w kluczowych zagadnieniach dotyczących zbiorowego prawa zatrudnienia, wynikające m.in. z zaleceń wydanych przez Komitet Wolności Związkowych, orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, a także prac nowo powstałej Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Pracy.

Autorzy szczegółowo omówili w książce takie zagadnienia jak:

- zakres podmiotowy gwarancji wolności związkowej,
- uprawnienia i relacje pomiędzy poszczególnymi przedstawicielstwami osób zatrudnionych,
- zadania ruchu związkowego oraz możliwe rozwiązania co do sposobu reprezentacji zbiorowej osób zatrudnionych,
- pojęcie zatrudnienia niepracowniczego,

Książka ukazuje problematykę zbiorowego zatrudnienia z wielu perspektyw, łącząc teoretyczne podstawy z praktycznymi wskazówkami i rozwiązaniami.

Publikacja przeznaczona jest zarówno dla prawników: adwokatów, radców prawnych, sędziów, prokuratorów, jak i przedstawicieli nauki prawa pracy oraz pracowników działów kadr i zasobów ludzkich.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL

WWW.PROFINFO.PL

ISSN 1897-4392

ISBN 978-83-8124-652-1

